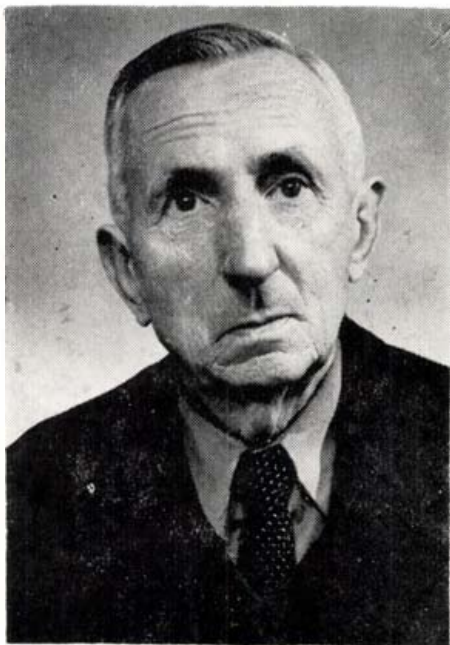

Csaba Józsefet köszöntjük

a községi Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőtálalkozó alkalmából

Csaba József 1903. június 1-én a Vas megyei Nagycsákányban (Csákánydoroszló) született. Apai nagyatya asztalos, az anyai erdész, édesapja szakács volt. Az elemi iskolát Nagycsákányban, a polgári Kőrmenten, a Felső Kereskedelmi Iskolát Szombathelyen végezte, ahol 1922-ben érettségizett. Ezután két évig Nagycsákányban jegyzőgyakornok volt, majd Szombathelyen elvégezte a másfél éves községi közigazgatási tanfolyamot és 1926-ban jegyzői oklevelet szerzett.

Ezt követően Nagycsákányban — amely 1939-ben Rábadoroszlóval egyesült Csákánydoroszló néven — segédjegyzőként tevékenykedett, majd 1941-től az eredetileg kilenc községből álló péterhegyi körjegyzőség élén mint körjegyző működött, a terület Jugoszláviához történő csatolásáig. 1945-től a községi tanácsok megalakulásáig Csákánydoroszlóban körjegyzőként, 1950-től pedig ugyanott tanácsitkárként dolgozott. 1952-ben a járási tanács elnöke minden indoklás nélkül felszólította, hogy mondjon le állásáról, és kérje nyugdíjazását. Felmondott, de mert még nem volt 60 éves, nyugdíjba nem mehetett. Munkakönyvét „hozzájáru-

lással kilépett” bejegyzéssel kapta kézhez. Abban az időben nehéz volt elhelyezkedni, ezért 1952-ben kiegészítő adminisztrátorként a csákánydoroszlói erdészetnél, majd 1953-tól tíz éven át a Nárái Állami Gazdaságban mint statisztikus teendőikkel is megbízott adminisztrátor működött 60. életéve betöltéséig. Ezután nyugdíjba ment. Lelkiismeretesen végzett munkájáért megkapta az Állami Gazdaság Kiváló Dolgozója kitüntetést. Nyugdíjasként 1963-ban kb. 9 hónapon át a községi Jurisich Miklós Múzeumban, 1971-től 1975-ig pedig a szombathelyi Savaria Múzeumban dolgozott, hetente 1-2 napot.

Megszűnésükig tagja volt az egykori Magyar Néprokossági Egyesületnek, a Magyar-Finn Társaságnak, a Magyar Ornithológusok Szövetségének és a Magyar Clusius Kutató Munkabizottságnak.

Jelenleg tagja a Magyar Néprajzi Társaságnak, a Magyar Madártani Egyesületnek, az Országos Erdészeti Egyesület Mikológiai Szakosztályának, a Vas megyei Természet-, és Környezetvédelmi Csoportnak, a körmenti Magyar-Finn Baráti Körnek, valamint külső munkatársa a Magyar Madártani Intézetnek és a Savaria Múzeumnak.

Ebből a felsorolásból kitűnik, hogy Csaba Józsefet a — számára megélhetést adó — közigazgatási és adminisztratív teendők mellett, már ifjú korá óta tudományos problémák is foglalkoztatták. Az előbbi szükségszerű kötelesség volt számára, az utóbbi viszont önként vállalt segítség a természettudomány — elsősorban az ornitológia —, a néprajz- és nyelvtudomány szolgálatában, melyre minden szabad idejét feláldozta. E tudományok iránt Herman Ottó és Chernel István művei keltették fel érdeklődését. A szorgalmas búvárkodás, önképzés eredményeként 1926—1934 között madártani megfigyeléseinek eredményeit publikálta az Aquila, a Nimród Vadászújság és a Természet című folyóiratokban. Nem véletlen, hogy az első néprajzi, néprajzi vonatkozású cikke is a madarakkal kapcsolatos, a Vasi Szemle 1935. évfolyamában jelent meg, Népies madárnevek Nagycsákány vidékéről és az Őrségből címmel. A következő években ebben a folyóiratban, majd jogutódjában, a Dunántúli Szemlében — Pável Agoston biztatására — népies állat- és növényneveket, népmeséket, népszokásokat, néprajzi adatokat közölt egészen 1941-ig.

Pável Ágostonnal 1934-ben ismerkedett meg, s gyűjtőmunkájához állandó buzditást kapott tőle. Pável tisztelte és nagyra becsülte Csaba József tudományos munkásságát. Egyik levelében így lelkesítette legkedvesebb gyűjtőtársát: „Ha minden jegyzőségben csak egy ilyen ember akadna, hát csudájára járna a nagyvilág annak, amit mi itt alkothatnánk!”

A rendszeres biztatás eredményeként 1945-től már az Ethnographiában is megjelentek közleményei, tanulmányai. A Magyar Nyelvőrben 1946-tól 1953-ig között néprajzi adatokat. Később a Néprajzi Közleményekben és az 1958-ban megújuló Vasi Szemlében publikálja a különböző témakörökben gyűjtött néprajzi anyagát. Az 1963-ban induló Savariában (a Vas megyei múzeumok értesítőjében) eleinte csak természettudományi cikkeket közölt, de 1965-től már a néprajzi vonatkozású közleményei is rendszeresen megjelentek.

A már említett folyóiratokon túlmenően publikált még a Természet és Társadalom, a Természettudományi Közöny, a Természet Világa, a Búvár, a Soproni Szemle, az Index Ethnographicus, a Honismeret, a Vasvármegye, a Rábavidék, a Vas Népe és a Turista című kiadványokban. *Eddig összesen 173 cikke, közleménye és tanulmánya jelent meg 20 folyóiratban, illetőleg újságban, közülük csaknem 90 — fele-fele arányban — az Aquilához és a Vasi Szemléhez kötődik.*

Csaba Józsefnek tudományos munkásságáért a Magyar Ornithológusok Szövetsége 1944. június 28-án a *Herman Ottó Diszérmet*, a Magyar Néprajzi Társaság 1967-ben a *Sebestyén Gyula Emlékérmét*, a Hazafias Népfront Országos Titkársága pedig — természet- és környezetvédelmi tevékenységéért — 1974-ben a *Széchenyi István Kitüntető Plakettet adományozta.*

Csaba nagyon szereti a természetet és a falusi embereket. Életét csak falun tudja elképzelni. Bárhova vetette a sors — bárhol volt a munkahelye — mindig gyűjtött, kutatott. Így kapunk komoly, forrásértékű adatokat Csákánydoroszlón kívül a Vendvidékről, majd Nárairól is.

Titkos terve, hogy megírja szülőfaluja monográfiáját, ezért közölt községére vonatkozóan annyi részadatot. Sőt korábban a tárgyi — régészeti, néprajzi és helytörténeti — emlékeket is gyűjtötte a tervezett csákánydoroszlói falumúzeum számára. Ennek létrehozására azonban megfelelő kiállító helyiségek hiányában nem kerülhetett sor, ezért 1953-ban egész gyűjteményét az akkor alakuló körmendi múzeumnak adományozta. Munkásmozgalmi anyaga részben Körmentre, részben Budapestre került.

Gyűjtőútjai során nemcsak feljegyzéseket, hanem nagyon jó 6x9-es fényképfelvételeket is készített, amelyeket az 1950-es és 1960-as években a Savarai Múzeumnak ajándékozott. Több százra tehető természettudományi és helytörténeti felvételein kívül a Néprajzi Osztály fényképtárát 767 db negatívval és fényképpel gyarapította. Ezek közül különösen azok értékesek számunkra, melyeket még az 1930–40-es években készített. A megyei múzeum néprajzi adattárát a többféle témára vonatkozó gyűjtéseivel és pályázataival (összesen 20 adattári tétellel) gazdagította.

Csaba József jelenleg is szülőfalujában él és alkot. Minden idejét a tudományos kutatásoknak szenteli. Néhány év óta — *Gunda Béla* egyetemi tanár biztatására — az Őrség és a Vendvidék népi méhészetével foglalkozik, melyhez a szomszédos jugoszláviai és burgenlandi területek községeiből is gyűjtött adatokat. E témával kapcsolatos kutatása eredménye: 150 rajz, 150 fénykép, 450 füzetoldalnya gyűjtött adat és 3700 db kijegyzetelt cédula. Ez azonban szerinte csak 80%-os készültségi állapot a téma publikálásához. Mindez jól tükrözi munkája intenzitását, alaposságát.

A Közegen megrendezésre kerülő VIII. Önkéntes Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőtálalkozó alkalmából, minden érdekelt tudomány és múzeum nevében meleg szeretettel, szívből köszöntjük Csaba Józsefet, hosszú életet kívánunk, hogy tudományos elképzeléseit valóra válthassa, megkezdett témáit publikálhassa.

Bárdosi János

A következőkben időrendi sorrendben közöljük Csaba József eddig megjelent néprajzi és néprajzi tárgyú cikkeinek, közleményeinek bibliográfiáját. A kötött terjedelem miatt egyéb — főként természettudományi — témájú írásait ez alkalommal nem közölhetjük.

1. Népies madárnevek Nagycsákány vidékéről és az Őrségből. Vasi Szemle, 1935. 281–282. old. — 2. A szegin kovács meg az őrdög. (Népmese.) Vasi Szemle, 1936. 118–120. old. — 3. Népies állat- és növénynevek Nagycsákányból. Vasi Szemle, 1936. 217–218. old. — 4. Betehemzés. Vasi Szemle, 1936. 296–298.

old. — 5. E szegin ember meg a kívánsi felesége. (Népmese.) Vasi Szemle, 1936. 299–300. old. — 6. Néhai Törő Ferenc csákányi takács babonáskönyve. Vasi Szemle, 1937. 122–126. old. — U. o. Das Hexenbüchlein von welland Franz Törő, Webermeister aus Csákány. 126. old. — 7. Népies növénynevek

Nagyesákányból. Vasi Szemle, 1937. 191—192. old. — 8. Körmentvidéki betlehemes játék. Vasi Szemle, 1938. 92—94. old. — 9. Purálás. Vasi Szemle, 1938. 184—187. old. — 10. Kigyú-örzü. Vasi Szemle, 1938. 365. old. — 11. Tanárok. Vasi Szemle, 1938. 365. old. — 12. Felső-óri forgácsok. Vasi Szemle, 1939. 176—180. old. — 13. Zsófi meg a királyfi. (Népmese.) Vasi Szemle, 1939. 266—268. old. — 14. Amikor Herman Ottót garabonciásiáknak nézték. Vasvármegye, 1940. IX. 28. 4—5. old. — 15. Csákánydoroszló halfaunája. Dunántúli Szemle, 1940. 417—424. old. — 16. Népies állat- és növénynevek Farkasfáról. Dunántúli Szemle, 1941. 172—174. old. — 17. Gombafélék gyűjtése és felhasználása a vendeknél. Ethnographia — Népelet, 1945. 70—72. old. — 18. A csép és a malom részei. Magyar Nyelvőr, 1946. 165. old. — 19. Népies madárnevek. Magyar Nyelvőr, 1947. 32. old. — 20. Madár a vend népeletben. Ethnographia — Népelet, 1947. 114—116. old. — 21. Tájszók. Magyar Nyelvőr, 1947. 127—128. old. — 22. A péterhegyi vendek bieskakészítése. Ethnographia — Népelet, 1948. 269—270. old. — 23. A vendek népi méhészkedéséről. Ethnographia — Népelet, 1948. 125—128. old. — 24. Férfihűség, női hűség. Magyar Nyelvőr, 1951. 361. old. — 25. Cifrakarász. Magyar Nyelvőr, 1951. 361. old. — 26. Fika. Magyar Nyelvőr, 1951. 361. old. — 27. Csóka. Magyar Nyelvőr, 1951. 361—362. old. — 28. Sásolják a gabonát. Magyar Nyelvőr, 1951. 362. old. — 29. Zsidó is megverte fiát, mikor először nyert. Magyar Nyelvőr, 1952. 398. old. — 30. Sariósbücsü. Magyar Nyelvőr, 1952. 399. old. — 31. Csarit. Magyar Nyelvőr, 1952. 399. old. — 32. Zsindely van a háztetőn. Magyar Nyelvőr, 1953. 467. old. — 33. Kereszt alakú varázsjelek alkalmazása a vendeknél. Néprajzi Közlemények, 1956. 102—109. old. — 34. Herman Ottó községi kapcsolatai. Vasi Szemle, 1958. 122—123. old. — 35. Adatok a csákánydoroszlóiak egykori népviseletéhez. Néprajzi Közlemények, 1958. 274—279. old. — 36. Néhány szó népi műemlékeink védelmében. Vasi Szemle, 1958. 161—162. old. — 37. Lakodalmi hujjantások Csákánydoroszlóból.

Néprajzi Közlemények, 1958. 71—76. old. — 38. Emberi haj, mint építőáldozati tárgy. Néprajzi Közlemények, 1959. 255—256. old. — 39. Mágikus jelek egy nárái kúton. Index Ethnographicus, 1959. 229—231. old. — U. o. Magische Abwehreichen aus einem Brunnen in Nárái. (Komitat Vas, 239—240. old.) — 40. Herman Ottó Vas megyében. Vasi Szemle, 1964. 556—562. old. — 41. Népies állat- és növénynevek Kapornokról. Vasi Szemle, 1966. 356—357. old. — 42. A patránvirág varázseréje. (Népmese.) Vasi Szemle, 1966. 457. old. — 43. Vas megyei falucsüfölk. Vasi Szemle, 1967. 127—131. old. — 44. Hiedelmek és mágikus eljárások Csákánydoroszlón. Savaria, A Vas megyei Múzeumok Ertesítője, 1965. 205—215. old. — U. o. Aberglaben und magische Bräuche in Csákánydoroszló. 216. old. — 45. Almásy György dr. (1867—1933). Vasi Szemle, 1967. 588—592. old. — 46. Adatok a felsőorségi magyarok népi méhészkedéséhez. Ethnographia, 1968. 105—112. old. — 47. A felsőori magyar református temető régi fejfái. Vasi Szemle, 1968. 620—622. old. — 48. A farkasfai farkasháló. Vasi Szemle, 1969. 141—142. old. — 49. Iskolai falumúzeum az őrségi Ispánkon. Vas Népe, 1970. 29. old. — 50. Adatok a vendvidék népi méhészkedéséhez. Ethnographia, 1971. 70—73. old. — 51. Rönkhúzás a felsőcsatári horvátoknál. Vasi Szemle, 1972. 447—449. old. — 52. A fenyőfélék népies neve Vas megyében. Vasi Szemle, 1973. 121—124. old. — 53. Csákánydoroszló népi halászata. Savaria, A Vas megyei Múzeumok Ertesítője, 1966—1970. 137—173. old. — Die Volksfischer in Csákánydoroszló. U. o. 163—167. old. — 54. Rozmaring a vasi népeletben. Vasi Szemle, 1974. 118—124. old. — 55. Népi vadfogó eszközök és eljárások Csákánydoroszlóban. Savaria, A Vas megyei Múzeumok Ertesítője, 1971—1972. (5—6. k.) Szombathely, 1975. 245—262. old. — Geräte und Verfahren des Wildfangs beim volk von Csákánydoroszló. U. o. 263—264. old. — 56. Nemzetközi Pável Ágoston emlékülés Szombathelyen. Honismeret, 1976. 6. sz. 36—37. old.

Arapataki szálánvarrott